

Evropský zemědělský fond
pro rozvoj venkova (EZFRV):
Evropa investuje
do venkovských oblastí

SZIF

Státní zemědělský intervenční fond

NOVÉ TECHNOLOGIE A ODRŮDOVÁ AGROTECHNIKA – ZÁKLAD KONKURENCESCHOPNOSTI A STABILITY PRODUKCE BRAMBOR

MATERIÁL PRO BLOK
ODBORNÝCH SEMINÁŘŮ
A POLNÍCH EXKURZÍ

ČERVEN-ŘÍJEN 2013

Za podpory z Programu rozvoje venkova – opatření
1.3.1. Další odborné vzdělávání a informační činnost
vydal Ústřední bramborářský svaz ČR vydala Agrární
komora ČR ve spolupráci s Ústředním bramborářským
svazem ČR

Úvod

Pěstování brambor má u nás dlouhou tradici. Podíl pěstování brambor v Českých zemích v bývalém Rakousko-Uhersku byl velmi významný, zejména ve druhé polovině 19. století a v prvních dvaceti letech století dvacátého. Tehdy byly plochy brambor soustředěny především v Českých zemích (25 %) a Horním Uhersku (Slovensko a Podkarpatská Rus), kde bylo dalších 16 % ploch brambor. Z uvedené plochy se dle pětiletého průměru let 1909 – 1913 získávalo 37 % sklizně z celého Rakousko-Uherska. To také ukazovalo na vysoký podíl pěstování brambor na zemědělské půdě v průměru uvedených tří zemí ve výši 21 %. Jejich nadvýroba byla přesunována do ostatních zemí Rakouska a z Čech hlavně do Vídně.

Spotřeba se dělila na výživu obyvatelstva, pro krmné účely a pro bramborářský průmysl. Výnosy brambor v Českých zemích se v letech 1890–1894 pohybovaly kolem 7,9 t/ha, v letech 1895–1899 se urodilo v průměru 7,12 t/ha, v letech 1900–1904 stouply výnosy na 8,55 t/ha a v letech 1905–1909 tento trend pokračoval až na 10,54 t/ha. V letech 1910–1914 se výnosy snížily na 9,66 t/ha. V období let 1905–1913 bylo v Českých zemích a na Slovensku včetně Podkarpatské Rusi (Horní Uhry) osázeno průměrně ročně 750 tis. ha brambor, tj. 8 % z orné půdy. Sklizeň činila celkem 6,7 mil. tun brambor. V roce 1920 činila plocha osázených brambor v celém Československu 606 tis. ha při výnosu 8,2 t/ha a celková sklizeň 5 mil. tun. Po Německu jsme v Evropě byli na druhém místě ve sklizni brambor na jednoho obyvatele – Německo 705 kg a Československo 471 kg.

Již tehdy tvořila Českomoravská vysočina největší teritoriální celek pěstování brambor. Plochy v Čechách sahaly až k Vltavě (Táborsko, Benešovsko) a na Moravě až k Brnu (Tišnovsko, Bítešsko, Blanensko). Dále – ovšem s menší plochou – to byly oblasti Klatovska, Podkrkonoší, Plzeňska, Krušnohoří, severní Morava a Slezsko a některé další menší plochy v horských oblastech. Stejně tak i v Polabí a na jižní Moravě.

V těchto letech bylo z celkového výnosu brambor využito pro výživu obyvatel 20 %, pro krmné účely 36 %, pro sadbu 18 %, pro lihovary a škrobárny 13 %. Vývoz a ztráty skladováním činily celkem 13 %. Dále však výrazně stoupala potřeba brambor pro lihovarnický průmysl, především u velkostatků a soukromých majitelů lihovarů. Stávalo se, že proto chyběly brambory pro lidský konzum. Výkupní ceny od pěstitelů často nedosahovaly ani výrobních nákladů. Tato situace, vzniklá především koncem 19. století, vedla zemědělce stále více k úvahám o potřebě vytvoření organizace, která by je chránila nejen před nevýhodnou cenovou politikou soukromého zemědělského průmyslu, ale současně i pomohla zajišťovat vhodnou a kvalitní sadbu, stroje, zařízení, hnojiva apod. Převládá proto názor budovat vlastní zemědělský družstevní průmysl, především lihovary, škrobárny, sušárny a droždárny. V takových podnicích by se zemědělci stávali spolupodílníky, případně i vlastníky a měli tak přímou účast na řízení a organizaci podniků, ale především i na hospodářských výsledcích tohoto družstevního průmyslu.

Pěstování brambor v ČR

V roce 2012 bylo v ČR podle údajů ČSÚ sklizeno celkem 30 069 ha brambor, z toho v zemědělském sektoru 23 652 ha a v rámci samozásobení domácností (plochy do 1 ha) 6 417 ha. To odpovídá meziročnímu poklesu o více jak 10%. Celková produkce brambor dosáhla 804 980 tis. tun. Proti sklizni ve výnosově velmi příznivém roce 2011 se jednalo o meziroční pokles o 17,3 %, resp. o 169 tis. tun. Průměrný hektarový výnos u brambor celkem dosáhl podle údajů ČSÚ 26,77 t/ha.

Statistická data – ČR

Tab. 1: Sklizeň brambor v ČR v roce 2012

Ukazatel	Plochy za zemědělský sektor (ha)	Odhad ploch za domácnosti (ha)	Plochy (ha) celkem	Průměrný hektarový výnos (t/ha)	Celková produkce brambor (t)
Brambory celkem	26 652	6 417	30 069	26,77	804 980
Brambory rané	1 263	1 315	2 578	16,78	43 248
Brambory ostatní	19 121	5 102	24 223	28,28	836 129
Brambory sadbové	3 269	–	3 269	23,43	76 603

Tab. 2: Vývoj produkčních ploch, hektarových výnosů a produkce brambor celkem v ČR po dopočtu domácností (včetně sadby)

Marketingový rok	Produkční plochy			Průměrný výnos (t/ha)	Celková produkce (t)
	Zemědělský sektor (ha)	Domácnosti (ha)	Celkem (ha)		
2004/05	35 971	6 167	42 138	23,57	993 203
2005/06	36 071	5 136	41 207	28,05	1 155 996
2006/07	30 026	8 523	38 549	21,70	836 614
2007/08	31 908	8 336	40 244	24,79	997 671
2008/09	29 788	8 028	37 816	25,00	945 234
2009/10	28 734	7 988	36 722	25,29	928 752
2010/11	27 079	7 971	35 050	23,45	821 862
2011/12	26 450	7 130	33 580	29,00	973 859
2012/13	23 652	6 417	30 069	26,77	804 980

Tab. 3: Porovnání produkčních ploch brambor ostatních podle krajů bez dopočtu domácností (ha)

Region	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Česká republika	24 416	25 931	23 778	23 205	22 124	21 332	19 121
Hl. m. Praha	5	19	14	14	12	10	6
Středočeský	5 541	5 553	5 614	5 288	5 226	5 089	4 325
Jihočeský	3 569	3 590	3 024	3 100	2 971	2 845	2 856
Plzeňský	913	1 058	866	936	706	784	787
Karlovarský	200	187	144	72	110	95	117
Ústecký	620	662	524	479	409	360	339
Liberecký	299	376	320	194	190	188	149
Královéhradecký	1 222	1 451	1 195	1 179	1 080	1 000	782
Pardubický	1 257	1 286	1 153	1 096	1 053	1 025	909
Vysočina	7 709	7 946	7 188	7 472	7 062	7 003	6 192
Jihomoravský	1 384	1 694	1 621	1 532	1 384	1 472	1 122
Olomoucký	590	756	809	595	647	445	374
Zlínský	366	407	363	319	318	271	243
Moravskoslezský	741	946	943	926	958	744	769

Brambory rané

Tab. 4: Vývoj produkčních ploch, hektarových výnosů a produkce brambor raných v ČR po dopočtu domácností

Ukazatel	Produkční plochy			Průměrný výnos (t/ha)	Celková produkce (t)
	Zemědělský sektor (ha)	Domácnosti (ha)	Celkem (ha)		
2003	7 076	1 469	8 545	16,57	141 598
2004	6 379	1 209	7 588	19,86	150 710
2005	2 266	1 007	3 273	18,80	61 534
2006	1 566	1 745	3 311	17,68	58 540
2007	1 819	1 707	3 526	16,58	58 454
2008	1 753	1 646	3 399	16,36	55 622
2009	1 654	1 638	3 292	17,34	57 075
2010	1 341	1 634	2 975	16,84	50 113
2011	1 575	1 462	3 037	17,32	52 603
2012	1 263	1 315	2 578	16,78	43 248

Brambory ostatní konzumní

Tab. 5: Vývoj produkčních ploch, hektarových výnosů a produkce brambor konzumních ostatních v ČR (včetně sadby)

Ukazatel	Produkční plochy			Průměrný výnos (t/ha)	Celková produkce (t)
	Zemědělský sektor (ha)	Domácnosti (ha)	Celkem (ha)		
2004/05	22 565	4 958	27 523	24,00	660 538
2005/06	28 548	4 129	32 677	28,39	927 815
2006/07	22 403	6 778	29 181	21,72	633 917
2007/08	25 010	6 629	31 639	24,58	777 595
2008/09	23 236	6 382	29 618	24,97	739 635
2009/10	22 052	6 350	28 402	25,35	720 096
2010/11	21 066	6 337	27 403	23,04	631 367
2011/12	21 167	5 668	26 836	28,26	758 465
2012/13	19 121	5 102	24 223	28,28	685 129

Pozn.: propočten na základě kvalifikovaného odhadu

Brambory pro produkci škrobu

Tab. 6: Vývoj produkčních ploch a produkce brambor na výrobu škrobu

Rok sklizně	Produkční plocha (ha)	Zpracováno brambor (t)	Množství vyrobeného škrobu (t)	Průměrná škrobnatost (%)	Průměrný výnos brambor (t/ha)	Průměrný výnos škrobu (t/ha)	Průměrná cena brambor (Kč/t)
2004/05	5 173	147 898	33 644	20,11	28,65	6,6	2 040
2005/06	5 257	166 353	36 281	18,80	31,70	7,0	1 815
2006/07	4 857	110 576	25 016	19,81	23,00	5,3	1 809
2008/09	4 216	136 177	30 105	19,18	33,00	7,5	1 802
2009/10	4 378	136 581	29 618	18,70	33,00	7,2	1 777
2010/11	4 151	125 685	26 710	18,20	31,00	6,6	1 750
2011/12	3 105	148 441	30 552	17,60	47,81	9,8	1 950
2012/13	3 696	111 761	23 981	18,30	32,90	7,08	2 200

Sadba brambor

Tab. 7: Výsledky posklizňových zkoušek sadby brambor v letech 2000–2012

Rok	Porostů	Zkoušeno (ha)	Sestupněno (%)	Neuznáno (%)	Průměrná výměra (ha)
2012	2 174	3 198	1,64	21,89	1,47
2011	2 200	3 406	0,81	5,45	1,55
2010	2 098	3 355	1,98	19,97	1,59
2009	2 136	3 648	1,90	5,05	1,71
2008	2 256	3 935	5,23	19,74	1,74
2007	2 155	3 535	4,61	23,68	1,78
2006	1 982	3 630	3,00	23,10	1,83
2005	2 360	4 424	2,20	7,40	1,87
2004	2 568	4 933	2,40	7,10	1,92

Zahraniční obchod

Tab. 8: Dovoz nových a vývoz brambor konzumních ostatních

Ukazatel/Rok	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13*
Dovoz	86 492	62 228	72 783	114 022	156 103	85 902	49 369
Vývoz	35 443	21 059	28 428	35 905	41 369	32 304	36 540

*Do konce března 2013

Statistická data – EU

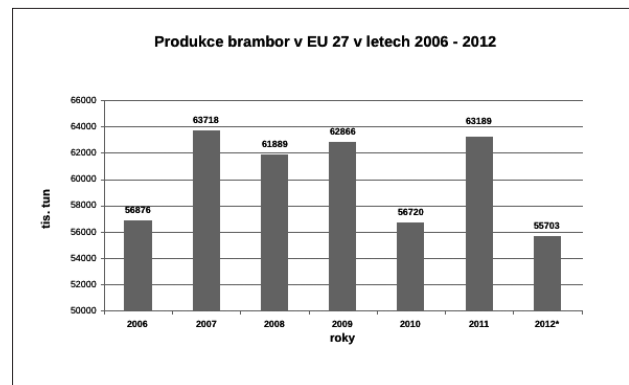
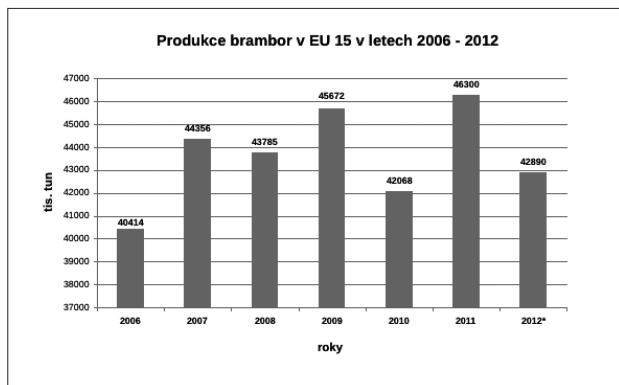
V průměru celé EU 27 postupně klesají produkční plochy konzumních brambor. Naopak v nejproduktivějších zemích EU 15 což jsou Nizozemsko, Francie, Belgie, Německo a Velká Británie produkční plochy konzumních brambor ostatních (brambory kromě sadby a brambor pro výrobu škrobu) vzrostly mezi roky 2005/06 až 2011/12 v průměru o 5,2 %, tj. o 28 382 ha. Podle předběžných údajů North-Western European Potato Growers (NEPG) byl v tomto období nejvyšší nárůst ploch v Belgii o 18,7 %, Nizozemsku 8,7 % a ve Francii o 5,1 %.

Tab. 9: Vývoj ploch brambor ve vybraných zemích (tis. ha)

Stát	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
Německo	260	264	254	259	259	238
Francie	157	163	158	161	158	156
Itálie	71	71	62	68	62	59
Holandsko	152	155	158	159	160	156
Belgie	64	74	82	80	82	65
Velká Británie	144	144	138	141	133	126
Dánsko	42	38	38	42	42	40
Řecko	36	34	31	30	29	–
Španělsko	82	85	77	79	79	74
Portugalsko	39	29	23	23	23	23
Rakousko	23	22	22	23	23	22
Finsko	26	26	25	25	24	23
Švédsko	27	27	27	28	28	25
Polsko	549	508	491	401	393	380
Maďarsko	25	25	20	22	21	22
ČR	40	38	37	35	34	30
Rumunsko	255	255	242	208	249	235
EU - 27	2 224	2 136	2 083	1 895	1 913	1 846

Tab. 10: Produkce brambor v jednotlivých zemích EU (tis. tun)

Stát	2005	2007	2008	2009	2010	2011	2012*
Belgie	2 780,9	3 189,8	2 946,9	3 296,4	3 455,8	3 702,0	-
Bulharsko	375,5	298,7	353,1	231,7	251,1	242,0	194,0
ČR	1 013,0	820,5	769,6	752,5	665,2	805,3	805,0
Dánsko	1 576,4	1 625,6	1 705,0	1 617,7	1 358,0	1 400,0	1 560,0
Německo	11 624,3	11 643,8	11 369,0	11 683,1	10 201,9	11 837,2	10 587,0
Estonsko	209,8	191,8	125,2	139,1	93,0	105,0	155,0
Irsko	409,2	399,0	371,9	361,3	-	-	-
Řecko	849,9	829,3	848,4	848,4	791,5	-	-
Španělsko	2 604,0	2 479,6	2 146,9	2 719,3	2 277,9	2 368,9	2 269,0
Francie	6 604,6	7 205,8	6 808,2	7 164,2	6 528,3	-	6 720,0
Itálie	1 753,5	1 781,6	1 729,8	1 753,2	1 558,0	1 578,9	1 597,0
Kypr	152,5	143,2	131,7	110,0	92,8	120,0	108,0
Litva	658,2	630,0	673,4	525,4	293,3	246,8	572,0
Lotyšsko	874,5	571,5	709,8	656,4	468,9	527,8	435,0
Lucembursko	19,3	20,0	21,8	20,0	19,5	19,7	-
Maďarsko	656,7	563,1	683,9	560,6	439,9	576,2	511,0
Malta	25,0	15,0	19,0	10,1	9,5	-	-
Nizozemsko	6 776,9	6 870,4	6 992,7	7 181,0	6 844,0	7 297,0	6 622,0
Rakousko	763,2	668,8	756,9	722,1	671,7	816,1	580,0
Polsko	10 369,3	11 791,1	10 109,2	9 380,3	8 766,0	8 196,7	9 092,0
Portugalsko	569,5	656,6	566,6	435,3	508,6	395,2	-
Rumunsko	3 738,6	3 712,4	3 649,0	4 004,0	3 258,7	4 141,9	2 937,0
Slovinsko	144,7	131,1	100,3	103,4	101,7	96,3	88,0
Slovensko	301,2	287,7	245,3	216,1	125,9	217,3	-
Finsko	742,7	701,6	684,4	755,3	659,1	673,3	605,0
Švédsko	947,3	789,0	853,2	857,9	815,6	878,4	-
Velká Británie	5 979,0	5 564,0	6 145,0	6 399,0	6 045,0	6 175,0	5 600,0

Tab. 11: Užití a bilance brambor v Polsku (tis. tun)

Ukazatel	2005/06	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13*
Sklizeň	10 369	10 462	9 703	8 766	9 362	9 092
Dovoz	111	113	238	243	130	110
Celková nabídka	10 480	10 575	9 941	9 009	9 492	9 202
Sadbové brambory	1 480	1 270	1 230	1 000	935	875
Krmné brambory	2 038	2 841	2 344	1 950	2 386	2 180
Konzumní brambory	1 630	1 430	1 390	1 330	1 350	1 320
Celkem	5 148	5 541	4 990	4 288	4 671	4 375
Prodej na trhu						
Konzumní brambory	2 670	2 480	2 410	2 320	2 365	2 300
Brambory na zpracování	1 569	1 615	1 636	1 477	1 611	1 687
Vývoz	20	39	31	94	25	60
Celkem	4 259	4 134	4 077	3 891	4 001	4 047
Ztráty	1 050	900	900	830	820	780

Tab. 12: Definitivní sklizně brambor v SRN v letech 2010 a 2011

Země-stát	Plocha v tis. ha		Výnosy v t/ha		Sklizeň v tis. tun	
	2012	2011	2012	2011	2012	2011
Bádensko-Württembersko	5,5	5,7	41,9	43,16	230	248
Bavorsko	41,5	43,7	45,0	47,70	1 866	2 084
Braniborsko	8,6	9,4	36,9	38,09	316	357
Hesensko	4,3	4,2	41,3	44,27	178	188
Meklenbursko-Přední Pomořansko	12,8	13,6	37,3	34,72	476	473
Dolní Sasko	103,6	112,9	46,4	46,51	4 803	5 251
Severní Porýní-Westfálsko	27,4	32,6	48,5	49,68	1 331	1 620
Porýní-Falcko	7,8	7,9	38,8	41,46	304	326
Sársko	0,1	0,1	35,4	39,09	5	6
Sasko	,8	7,4	43,6	44,55	296	330
Sasko-Anhaltsko	12,5	13,8	46,4	49,30	579	679
Schlesvicko-Holštýnsko	5,5	5,2	36,0	35,97	198	185
Durynsko	1,9	2,1	42,9	41,96	83	88
SRN	238,3	258,7	44,8	45,76	10 666	11 837

Brambory – zdravá potravina

Brambory jsou jednou z nejvýznamnějších zemědělských plodin, větší význam pro lidskou výživu mají ve světovém měřítku pouze **pšenice, rýže a kukuřice**. V našich podmínkách jsou druhou nejdůležitější potravinou.

Brambory se pěstují takřka na celé zeměkouli, za což vděčí nenáročnosti na přírodní podmínky a v porovnání s jinými plodinami vysokým hektarovým výnosům. Jejich široká adopce v evropském zemědělství na přelomu 18. a **19. století** zajistila zpočátku dostatek potravin a ochránila obyvatelstvo před **kurdějemi**. Na druhou stranu pak nastala situace, kdy se spoléhání na brambory jako na lehce dostupnou potravinu v Evropě krutě vymstilo. V polovině 19. století napadla v Irsku porosty plíseň bramboru, v důsledku hladomoru zemřel milión obyvatel a další milion emigroval do USA. Podobná situace se opakovala v Německu uprostřed první světové války.

Brambory jsou nejlepším potravinovým koncentrátem na světě a zároveň levným zdrojem energie a nutričně významných látek. Čerpáme z nich asi 14% pokrmové energie. Jsou bohaté na minerály, vitamíny, bílkoviny a jsou téměř bez tuku. Podle dietologů

představuje zdravá strava vyvážené zastoupení tří hlavních složek: sacharidů, tuků a bílkovin, přičemž více než polovina energetického příjmu by měla být hrazena sacharidy, méně než jedna třetina tuky a kolem 15 % bílkovinami. Tomu brambory zcela odpovídají, protože konzumací 100g brambor přijmeme pouze 300 KJ, z toho ze sacharidů 275 KJ, z tuků 5 a z bílkovin 20 KJ. Pro lepší představu zůstaňme dále u hlízy, která má hmotnost 100g. Podle odrůdy, termínu sklizně i délky a způsobu skladování obsahuje asi 22g sušiny a 78g vody. V sušině jsou obsaženy zejména sacharidy 18,5g, dusíkaté látky 1,9g a minimum tuků 0,1g. Sacharidy jsou zastoupeny ze 75% škrobem (15,4 g), což je polysacharid, skládající se z amylyázy a amylopektinu. Škrob má vedle uplatnění v mnoha průmyslových odvětvích (potravinářský, textilní, papírenský a mnoho dalších) i dietetický význam pro lidský organismus, kde je postupně odbouráván až na glukózu. Jednoduchých cukrů obsahují bramborové hlízy nízké množství (0,8 g), obsah vlákniny (nestravitelný polysacharid) je i přes nižší množství (2,2g) významný. Dusíkaté látky (hrubé bílkoviny), podle klasifikace dle molekulové hmotnosti obsahují rovnocenný podíl bílkovin a nebílkovinných N látek. Bílkoviny hlíz brambor patří mezi nutričně nejhodnotnější bílkoviny rostlinného původu. **Pro udržování dusíkaté bilance dospělých lidí má bramborová bílkovina dokonce vyšší nutriční hodnotu než hovězí maso, či maso tuňáka.**

Z vitaminů brambory obsahují kyselinu askorbovou (v průměru kolem 20–30 mg/100g), což kryje v průměru ze 33–35 % denní potřebu vitamínu C, dále B1 thiamin, B2 riboflavin, B3 niacin, B6 pyridoxin, kyselinu listovou a kyselinu pantotenovou. Podrobnější údaje jsou uvedeny v tab. 25.

Tab.13: Obsah vitaminů v hlízách brambor

Vitamin	Obsah v hlíze o hmotnosti 100 g	Podíl z denní potřeby (%)
L-askorbová kyselina – C	20,0mg	33
B1 thiamin	0,1 mg	5
B2 riboflavin	0,03mg	2
B3 niacin	1,1 mg	6
B6 pyridoxin	0,2mg	9
kyselina listová	18,0 mcg	5
kyselina pantotenová	0,3mg	3
vitamin K	2,9 mcg	4

Jsou rovněž zdrojem minerálů, známý je především jejich vysoký obsah draslíku, který pokrývá 15 % denní potřeby, obsahují i významné množství hořčíku, železa, fosforu, manganu a dokonce i jódu, molybdenu a selenu. V posledních letech se výzkumníci snaží zvýšit přirozený obsah vitaminů a minerálů a to cestou výběru vhodných pěstitelských opatření (výběr pozemků, volba technologie pěstování) nebo přímo dotací vybraných prvků rostlinám v hnojivu (selen, jód). Obsah významných prvků uvádí tab. 14.

Tab. 14: Obsah prvků v hlízách brambor

Prvek	Obsah v hlíze v mg na 100 g	Podíl z denní potřeby (%)
Vápník	10,0	1
Měď	0,1	7
Železo	0,5	4
Prvek	Obsah v hlíze i v mg na 100 g	Podíl z denní potřeby (%)
Hořčík	22,0	5
Mangan	0,1	7
Fosfor	78,0	6
Draslík	450,0	15
Selen	0,5	1
Sodík	2,0	2
Zinek	0,5	2

Brambory jsou jedním z nejbohatších zdrojů antioxidantů v lidské výživě. Antioxidanty představují obranný systém vůči účinkům volných radikálů na lidský organismus. Volné radikály jsou atomy nebo skupiny atomů s lichým počtem elektronů, které vznikají, když kyslík reaguje s molekulami. Tyto vysoce reaktivní radikály poté způsobí řetězovou reakci. Jejich nebezpečí vyplývá ze schopnosti poškodit důležité části buněk, jako je DNA a buněčná membrána. Za těchto okolností pak buňky špatně fungují nebo umírají. Volné radikály mohou způsobit rakovinu, předčasné stárnutí, onemocnění srdce a cév a vážně porušit imunitní systém. Antioxi-

danty jsou molekuly, které reagují s volnými radikály a ukončují tak řetězovou reakci předtím, než dojde k poškození důležitých buněk. Mezi antioxidanty, které obsahují hlízy brambor, patří zejména polyfenoly (L tyroxin, kyselina chlorogenová, kávová kyselina, anthokyany), karotenoidy (beta karoten, lutein a zeaxanthin), tokoferoly (vit. E), L askorbová kyselina a selen. Není bez zajímavosti, že barevné hlízy vykazují 2× – 3× vyšší antioxidační potenciál, protože dochází k synergickému působení mezi anthokyany a vitamínem C.

Tab. 15: Užití brambor konzumních pozdních dle varných typů :

Varný typ	Konzistence	Užití
A	pevná, nerozvařivá, lojovitá	do salátů, jako příloha
B	polopevná, polomoučná, nerozvařivá nebo slabě rozvařivá	pro přípravu jídel všeho druhu, jako příloha
C	měkká, moučná, středně rozvařivá	především pro přípravu těst a kaší

V České republice patří brambory k oblíbenému jídlu v mnoha podobách. Nejčastěji jako přílohy, a to vařené (ve vodě nebo páře, ve slupce i po oloupaní), nebo jako kaše a bramborové knedlíky, či jako hlavní součást bramborového salátu. Dále dušené v malém množství vody, pečené (celé nebo krájené ve slupce), zapékané po oloupaní a smažené na tuku (hranolky, vlnky, americké brambory se slupkou, lupínky, bramborák). Zdaleka není možné vyjmenovat všechny možné kombinace a způsoby přípravy brambor pro náš stůl, i to však svědčí o jejich vysoké oblíbenosti. Současně jsou brambory hodnotným a vyváženým zdrojem energie a nutričně významných látek. Tepelnou úpravou však jejich obsah klesá, což lze částečně eliminovat vhodnou přípravou (vaření v páře, dušení v malém množství vody, vhodné nádoby apod.). Další ztrátu významných látek lze snížit konzumací hlíz se slupkou. Slupka brambor obsahuje většinu bramborové vlákniny a těsně pod slupkou se nachází mnoho dalších výživově důležitých složek (zejména vitamínu C). Hlízy se musí jen pečlivě umýt, vyloučit nazelenalé hlízy a odstranit případné klíčky.

Z výše uvedených informací vyplývá, že konzumace brambor je lidskému organismu velmi prospěšná. Jak je však známo, hlízy brambor mohou obsahovat i z hlediska lidské výživy škodlivé látky. Jde zejména o toxické glykoalkaloidy, především pak **solanin** a **chaconin**. Jejich hladina je však sledována a při standardním způsobu skladování ve tmě by ke zvýšení obsahu (nad 200 mg/kg) nemělo dojít. Další nebezpečí může plynout z nadměrné konzumace smažených výrobků z brambor. To však platí u všech potravin, které obsahují cukry a jsou upravovány teplotou vyšší než 130 °C.

Reforma Společné zemědělské politiky (SZP) 2014–2020

VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH PRINCIPŮ A PRVKŮ REFORMY

Výchozí podmínky:

Komise dne 12. října 2011 předložila EP a Radě čtyři hlavní návrhy na reformu SZP

- k přímým platbám,
- ke společné organizaci trhu,
- k rozvoji venkova
- a horizontálním problémům týkajících se financování, řízení a monitorování SZP.

Navíc, součástí návrhu jsou také tři drobná opatření s cílem zajištění přechodu na nové podmínky a pravidla.

Na tomto základě jsou hlavní prvky legislativního rámce pro SZP během období 2014 – 2020 stanoveny v těchto nařízeních:

- v návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví pravidla pro přímé platby zemědělcům v režimech podpory v rámci společné zemědělské politiky (dále jen „nařízení o přímých platbách“ – viz bod II. tohoto materiálu),
- v návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty (nařízení o jednotné společné organizaci trhů) (dále jen „nařízení o jednotné společné organizaci trhů“ – viz bod III. tohoto materiálu),
- v návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) (dále jen „nařízení o rozvoji venkova“ – viz bod IV. tohoto materiálu),
- v návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o financování, řízení a sledování společné zemědělské politiky (dále jen „horizontální nařízení“),
- v návrhu nařízení Rady, kterým se určují opatření na stanovení některých podpor a náhrad v souvislosti se společnou organizací trhů se zemědělskými produkty,
- v návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 73/2009, pokud jde o poskytování přímých plateb zemědělcům pro rok 2013,
- v návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, pokud jde o režim jednotné platby a podporu pěstitelům révy.

Stávající reformní návrhy vycházejí ze Sdělení o budoucnosti SZP do roku 2020, které vymezilo široké politické možnosti s cílem reagovat na budoucí úkoly zemědělství a venkovských oblastí a splnit cíle stanovené pro SZP, kterými jsou zejména:

- životaschopná produkce potravin;
- udržitelné hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu a
- vyvážený územní rozvoj.

Rámec stanovený v návrhu víceletého finančního rámce předpokládá, že SZP by si měla uchovat svou strukturu dvou pilířů s rozpočtem pro každý pilíř v nominální hodnotě na úrovni roku 2013 a jasné zaměření na dosahování výsledků v oblasti hlavních priorit EU. Přímé platby by měly podporovat udržitelnou produkci díky tomu, že se 30 % jejich rozpočtového finančního krytí přidělí závazným opatřením, která jsou příznivá pro klima a životní prostředí (tzv. greening).

Úrovně plateb by se měly postupně sblížovat a pro platby velkým příjemcům by se měly postupně stanovit stropy. Rozvoj venkova by měl být s ostatními sdíleně řízenými fondy EU s posíleným postupem zaměřeným na výstupy začleněn do společného strategického rámce a měl by podléhat jasnější a vylepšené podmíněnosti ex-ante. Pokud jde o tržní opatření, mělo by financování SZP rovněž být posíleno dvěma nástroji vně víceletého finančního rámce:

- nouzovou rezervou pro reakci na krizové situace
- a rozšířením oblasti působnosti Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci.

Byly vypracovány tři politické scénáře s ohledem na preference při řešení úkolů v oblasti zabezpečení potravin, udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a územního rozvoje. Hlavními výchozími preferenčními body těchto scénářů byly:

- zachování silné SZP založené na dvoupilířové struktuře,
- SZP by měla hrát roli při stabilizaci trhů a cen, rozdílné názory na zaměření podpory (zejména přerozdělování přímé podpory a omezení plateb),
- shoda, že oba pilíře mohou hrát důležitou roli při zvýšení úsilí v oblasti ochrany klimatu a posílení environmentálního profilu ve prospěch společnosti EU. Širší veřejnost argumentuje, že platby v rámci pilíře 1 mohou být účinněji využity, ačkoli mnoho zemědělců věří, že tomu tak je již dnes,

- aby součástí budoucího růstu a rozvoje byly všechny oblasti EU, včetně znevýhodněných oblastí,
- potřeba integrace SZP s ostatními politikami, jako jsou politika životního prostředí, zdravotní politika, politika obchodu a rozvoje,
- inovace, rozvoj konkurenceschopných podniků a poskytování veřejných statků občanům EU jsou vnímány jako způsoby, jak sladit SZP se strategií Evropa 2020.

Tři scénáře vypracované v posouzení dopadů byly:

- scénář přizpůsobení, který pokračuje ve stávajícím politickém rámci a řeší jeho největší nedostatky, jako je rozdělování přímých plateb, jinak nedochází ke změnám
- scénář integrace, který přináší zásadní změny politiky ve formě silnějšího zaměření a ekologizace přímých plateb a posílení strategického zaměření politiky rozvoje venkova v lepší koordinaci s ostatními politikami EU a rozšiřuje právní základ pro širší oblast působnosti spolupráce producentů,
- scénář nového zaměření, který přeměňuje politiku na životní prostředí a navrhuje postupné ukončení přímých plateb za předpokladu, že produkční kapacitu lze udržet bez podpory a že sociálně ekonomické potřeby venkovských oblastí vyřeší ostatní politiky.

Jako scénář slučující výše uvedené preference byl vybrán scénář integrace, který přináší zásadní změnu ve formě většího zaměření a ekologizace přímých plateb. Analýza ukázala, že ekologizace je možná, za rozumných nákladů pro zemědělce, ačkoli jisté administrativní zátěže se vyhnout nelze. Rovněž je možné dát rozvoji venkova nový podnět za předpokladu, že členské země (ČZ) a regiony účinně využijí nových možností a že společný strategický rámec spolu s ostatními fondy EU neodstraní synergie s pilířem 1 nebo neoslabí hlavní silné stránky rozvoje venkova. Dojde-li k dosažení správné rovnováhy, tento scénář nejlépe vyřeší dlouhodobou udržitelnost zemědělství a venkovských oblastí.

V průběhu celého procesu bylo významným hlediskem zjednodušení, jehož by mělo být dosaženo různými způsoby, například zefektivněním podmíněnosti a tržních nástrojů nebo struktury režimu pro malé zemědělce. Ekologizace přímých plateb by kromě toho měla být strukturována tak, aby minimalizovala administrativní zátěž, včetně nákladů na kontroly.

Tato reforma poprvé zavádí do prvního pilíře SZP vícesložkovou strukturu přímých plateb včetně silné ekologické složky, tzv. ozelenění, (greening). S ekologizací (ozeleněním), by mělo být nyní svázáno jako podmínka pro výplatu, třicet procent celkové výše přímých plateb. Předpokladem vyplácení přímých plateb nadále zůstane podmíněnost, (cross-compliance). Komise hodlá do požadavků podmíněnosti nově zahrnout rovněž rámcovou směrnici o vodě a další směrnice související s ochranou volně žijících druhů, ptáků a směrnici o trvale udržitelném používání pesticidů. Také v oblasti rozvoje venkova jsou upřednostňovány cíle udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a opatření v oblasti klimatu, jako je např. obnova, zachování a posílení ekosystémů, podpora účinnosti zdrojů a nízkouhlíkové zemědělství odolné vůči klimatu. *„Budoucí SZP tedy nebude dle EK jen politikou, která se zabývá pouze malou, i když zásadní částí ekonomiky EU, ale také politikou strategického významu pro zabezpečení potravin, pro životní prostředí a územní rovnováhu. V tom spočívá uvažovaná přidaná hodnota skutečně společné politiky EU, která co nejúčinněji využívá omezených rozpočtových zdrojů a v celé EU zachovává udržitelné zemědělství, řeší důležité přeshraniční otázky, jako jsou klimatické změny, posiluje solidaritu mezi členskými státy a zároveň umožňuje pružnost v uspokojování místních potřeb.“*

Nicméně některé aspekty návrhů EK tímto směrem nejdou – např. jednotlivé prvky ozelenění či zastropování přímých plateb, degresivita plateb v LFA, mohou mít přímý negativní dopad na zajištění potravinové bezpečnosti v globálním měřítku a na konkurenceschopnost a produktivitu agro-potravinářského sektoru, stejně jako na zvyšování byrokracie a administrativní náročnosti včetně výdajů na administraci.

ROZPOČTOVÉ DŮSLEDKY

V současné době probíhá nad níže uvedenými návrhy diskuse mezi Evropským parlamentem, Radou a Komisí, v rámci tzv. dialogu. K níže uvedeným návrhům byly navrženy doplňující návrhy, kterých je více než 2 tisíce. Lze však konstatovat, že zásadní směr se nemění, upravují se pouze doplňující kritéria. Např. u přímých plateb se i nadále zachovává systém vícevrstevné struktury (tj. greening, couplovaná platba...), variantně se však jedná o možnosti prodloužení SAPS do r. 2020 nebo poskytnutí PP do r. 2017 formou SAPS a od r. 2018 formou platebního nároku. Původní návrh Komise – výplata PP formou platebního nároku již od roku 2015 je i nadále navrhován jako další možná varianta. Podle předběžných odhadů lze očekávat, že s ohledem na do r. 2013 neuzavřená jednání a dosud neakceptovaný rozpočet, dojde k nastartování nové zemědělské politiky až od r. 2015 a r. 2014 bude rokem přechodným.

Přímé platby

ZÁKLADNÍ PLATEBNÍ PROGRAM

S cílem odklonu od různých systémů plateb SPS v zemích EU-15 které dovozovaly historické reference, nebo platby na hektar založené na „hybridním“ modelu kombinací dvou modelů, (historický a regionální) nebo programu plateb SAPS používaného

ve většině zemí EU-12, bude uplatněno „nové platební schéma“, a to s účinností po roce 2013. SAPS (systém jednotné platby na plochu) i SPS (systém jednotné platby na farmu) mají být ukončeny v roce 2013 a nahrazeny vícesložkovým systémem přímých plateb založeným na platebních nárocích, jenž má obsahovat zejména: základní přímou platbu (bude poskytována pouze aktivním zemědělcům – EK navržená definice je uvedena dále), 30 % povinnou složku na ozelenění, povinnou platbu pro malé nebo mladé farmáře. Změna systému má být provedena bez přechodného období.

Toto schéma bude podléhat pravidlům kontroly podmíněnosti (cross-compliance, hlavně respektování některých pravidel spojených s ochranou životního prostředí, pohodou zvířat a dalších) tak, jak je tomu i v současné době i přes to, že zatím neexistují jistá zjednodušení současných požadavků. Cílem je výrazné snížení rozdílů mezi výší plateb získávaných při aplikaci stávající legislativy mezi zemědělci, regiony (tedy vnitřně) a mezi členskými státy (tedy z vnějšku). Všechny ČZ budou povinny přejít na uniformní platby na hektar na národní, nebo regionální úrovni ale s platností až od počátku roku 2019. Pro nastávající období 2014–2020, v souladu s návrhem EK týkajícího se víceleté finanční perspektivy, budou národní obálky určené pro přímé platby nastaveny tak, aby ty země, které dostávají méně než 90 % evropského průměru platby na hektar, dostaly více a to na úkor zemí, které naopak dostávají vyšší sazbu na hektar, než je tento průměr. EK se zavázala v rámci příští finanční perspektivy po roce 2020, projednat dlouhodobé cíle vedoucí k dosažení „úplné konvergence“ pomocí rovnocenné distribuce přímých podpor napříč celé EU, s cílem narovnaní až do r. 2027. Nadále tak zůstává rozdílná výše přímých plateb v jednotlivých členských zemích.

Pro ČR to znamená, že nedojde k významným změnám oproti platbě v r. 2013. ČR podle propočtů na stávající úroveň celkové obálky pro přímé platby platné v r. 2013, (909,3 mil. EUR), při dosažení plné přímé platby v r. 2013, má průměrnou výši této platby na ha z. p. cca 259 EUR. To je cca 90 % průměrné výše přímých plateb EU 27, která je v r. 2013 na úrovni cca 287 EUR/ha z. p. Znamená to, že ČR nebude ani ubráno, ani přidáno. Pro srovnání lze uvést přepočtenou průměrnou výši přímých plateb, kterou dosáhnou některé vybrané země EU 27 v r. 2013: Malta – 746 EUR/ha z. p., Lotyšsko – 95 EUR/ha z. p., Německo – 347 EUR/ha z. p., Rakousko – 277 EUR/ha z. p., Maďarsko – 259 EUR/ha z. p., Polsko – 214 EUR/ha z. p., Slovensko – 207 EUR/ha z. p.

Z pohledu mírně sníženého celkového rozpočtu SZP na přímé platby lze odhadnout celkovou výši obálky přímých plateb ČR, přepočtenou na 1 ha z. p., pro nastávající období 2014 – 2020, na sazbu pro ČR ve výši cca 253 – 255 EUR. Ta však nebude vyplacena v této výši tak, jako platba SPS dosud, ale bude rozdělena do několika plateb, vyplácených cílovým skupinám, za předpokladu splnění předepsaných kritérií. Schéma jednotlivých složek platby je uvedeno níže.

O výši přidělené obálky na přímé platby pro členské země ještě není s konečnou platností rozhodnuto, pracovní je pro ČR uvažováno s průměrnou roční obálkou ve výši 890,9 mil EUR. Současné návrhy jsou o málo nižší 875 mil EUR.

JEDNOTLIVÉ SLOŽKY PŘÍMÝCH PLATEB (PŮVODNÍ NÁVRH KOMISE)

Ozelenění (greening)

— má být dle legislativních návrhů povinné pro všechny farmáře pobírající základní přímou platbu.

V doplnění k základnímu platebnímu programu, obdrží každý subjekt platbu na hektar při současném respektování určitých zemědělských praktik výhodných pro klima a životní prostředí. Členské státy použijí 30 % národní obálky s cílem zaplacení těchto aktivit. Toto opatření je povinné, ale nepodléhá zastropování (tedy uvažovanému krácení celkové částky vyplacené zemědělci z přímých plateb), tedy se nezapočítává výše těchto plateb v rámci podniku do celkového objemu dotací, podléhajících krácení v rámci tzv. stropování.

Lze předpokládat zavedení tří nástrojů:

- Udržování trvalých pastvin (nerozorání), s tolerancí 5 %
- Diverzifikace plodin – farmář bude muset v rámci osevního postupu střídát nejméně 3 druhy plodin na orné půdě, z nichž žádná nepřekročí více než 70 % výměry a nepoklesne pod 5 % výměry obdělávané půdy. Podmínka platí pro farmy s výměrou orné půdy nad 3 ha.
- Farmář zachová „**ekologicky zaměřenou plochu**“ v rozsahu nejméně 7 % rozlohy zemědělské půdy (s výjimkou trvalých pastvin), tedy úhory, živé ploty, okraje polí, stromy, biotopy, krajinné prvky, ochranná pásma, zalesněné plochy zemědělské půdy z titulu HRDP nebo PRV. V případě farem bez možnosti využití krajinných prvků, s možností splnění podmínky pouze uvedením 7 % výměry o. p. do klidu, může jít o snížení tržeb ve výši cca 1,5–3 mld. Kč, zejména u farem v intenzivních přírodních podmínkách, které jsou minimálně zapojeny do současných agroenvironmentálních programů s vysokým podílem zornění.
- Navíc: na **organické, bio-zemědělce**, se výše uvedené podmínky pro získání plateb za ozelenění nevztahují a již na ně nejsou kladeny žádné další požadavky. Zařazením se do systému ekologického zemědělství je podmínka ozelenění splněna.

Pro ČR lze výši platby za ozelenění odhadnout na částku ve výši cca 75-76 EUR/ha z. p.

Oblasti s přírodním znevýhodněním

— členské státy (nebo regiony) mohou (ale nemusí) poskytnout doplňkovou platbu pro oblasti s přírodním znevýhodněním (tak, jak jsou tyto oblasti definovány v rámci nástrojů a pravidel Rozvoje venkova) – do výše 5 % národní obálky pro přímé platby.

Toto opatření je pro ČZ dobrovolné a nevztahuje se na možnosti, které dává program rozvoje venkova méně výhodným oblastem (LFA), hrazené v rámci Pilíře 2. V odpovědi na kritiku, kterou vznesl Evropský účetní dvůr, bude definice „méně výhodných oblastí“ určena tak, aby odrážela objektivní kritéria. V případě ČR, pokud by zavedla takovou platbu, (zatím se uvažuje s platbou LFA pouze v rámci pilíře 2) by se jednalo o obálku ve výši až 44 mil. EUR a předpokládanou sazbu ve výši 22–25 eur/ha z. p., při zohlednění celé předpokládané výměry LFA. ČR v současné době neuvažuje o zavedení této platby pro znevýhodněné oblasti z Pilíře 1 a předpokládá její plné uplatnění v rámci Pilíře 2, tak jako dosud.

Mladí zemědělci

— základní přímá platba (viz bod F) pro nové začínající mladé zemědělce (ti, kteří jsou mladší 40. let a nově zřizují podnik) bude navýšena po dobu 5. let o dodatečných 25 %. Ti, kteří zřídili podnik během 5 let před prvním předložením žádosti o základní přímou platbu, dostanou navýšení zkrácené o počet let od roku prvního zřízení podniku do prvního podání žádosti o základní přímou platbu. Výše navýšení je omezena na maximální průměrnou výměru farmy v každé ČZ, v ČR se jedná o cca 89 ha. V členských státech, kde jsou malé farmy, je limitem 25 ha. Podpora bude kryta až do výše 2% z celkové národní obálky přímých plateb. V ČR se jedná o cca 7000 mladých zemědělců, kteří obhospodařují cca 550 tis. ha zemědělské půdy. Platba by zahrнула příplatek v odhadované výši cca 33 EUR/ha z. p., navíc k základní přímé platbě. Zavedení této platby bude pro všechny ČZ povinné, v ČR půjde o obálku ve výši do cca 17,8 tis. EUR, pokud by byly uplatněny veškeré předpokládané požadavky.

Malí zemědělci

— nově je definováno povinné schéma pro malé farmáře, pro které je povinností členského státu alokovat až 10% národní obálky. Jeho využití je pro malé farmáře naopak dobrovolné a závisí na jeho rozhodnutí, zda se do programu přihlásí. V rámci tohoto schématu obdrží potom jedinou roční platbu, která nahradí veškeré přímé platby (základní přímou platbu, platbu za ozelenění, případně další platby poskytované z obálky přímých plateb). Celková částka na jednoho příjemce však musí být v rozmezí 500 až 1000 €. Kterýkoliv farmář, který bude v roce 2014 požadovat podporu se může do 15. 10. 2014 rozhodnout, zda se zúčastní programu „Malí zemědělci“. Pak dostane roční platbu stanovenou členskou zemí a pohybující se v rozmezí pouze 500–1000 EUR, v závislosti na velikosti farmy (suma bude buď spojena s průměrnou platbou na příjemce v daném členském státě (ve výši 15% průměru), nebo bude dána národním průměrem platby na jeden hektar max. na 3 ha). V případě ČR jde o částku ve výši cca 6300 EUR, tedy pro ČR bude platit max. limit ve výši 1000 EUR. Toto opatření bude znamenat významné zjednodušení, jak pro samotné zemědělce, tak pro orgány státní správy. Účastníci programu se budou setkávat s méně přísnými požadavky na plnění pravidel podmíněné shody a budou vyjmuti z programu ozelenění. (Dopadová studie EK dokládá, že asi 1/3 farem, která žádá v rámci SZP o podpory má výměru 3 ha, nebo méně – to se ovšem týká asi jen 3% celkové výměry zemědělské půdy v EU-27). Celkové náklady na program „Malí zemědělci“ nesmí být vyšší, než je 10% výše národní obálky členského státu a výše plateb bude určena podle této podmínky, pokud to bude nutné.

V limitu ČR bude v ČR cca 17 500 – 20 000 možných příjemců, proto lze uvažovat max. s vyčleněním cca 0,2-0,25% z celkové obálky pro přímé platby, tj. cca do 2,25 mil. EUR, při odhadované platbě ve výši 1000 EUR na 1 příjemce.

Spojené podpory s produkcí (coupled options):

s cílem řešit potencionálně možný neblahý efekt redistribuce přímých plateb na národním základě a se zřetelem na stávající podmínky, budou mít ČZ možnost zajistit si omezenou sumu „spojených“ plateb, tedy plateb spojených se specifickým produktem – produkcí. Tato možnost bude omezena 5% národní obálky pro přímé platby v případě, že ČZ v současné době zajišťuje 0–5% spojených plateb, nebo do výše 10% v případě, že současná hladina spojených plateb je vyšší než 5%. EK může schválit i vyšší procento podpory (nad 10%), pokud o to členský stát požádá a žádost je plně oprávněná. Fakticky jde o pokračování čl. 68 z let 2010–2013 (v ČR byl od r. 2010 uplatněn na dojené krávy) a schéma navazuje na již podporované citlivé komodity v ČR v rámci plateb Top up, tj. na podporu dojených krav, masných krav, ovcí, koz, pěstování brambor na škrob a pěstování chmele. Dalšími sektory, které lze podpořit a přicházejí v úvahu v ČR jsou např. cukrovka, ovoce a zelenina, proteinové plodiny, mléčné produkty. Podpory na prasnice nebo drůbež nejsou v návrhu zmíněny.

ČR uvažuje o zavedení této platby ve výši objemu 10% národní obálky. Pokud bude obálka ve výši cca 89 mil. EUR rozdělena obdobně jako je schéma rozdělení čl. 68 pro r. 2012–2013, pak **lze odhadnout sazbu na VDJ přežvýkavců ve výši cca 140 EUR, na chmel cca 450 EUR/ha, na škrobové brambory cca 1000 EUR/ha.** Otevřená je platba na cukrovku, u které se předpokládá ukončení kvót v r. 2015 a v případě, že nebude podpořena může být její pěstování v ČR ohroženo. Využití této platby i na cukrovku by však významně snížilo částky výše uvedených plateb cca na jednu polovinu. Cukrovka však bude vyžadovat podpůrná řešení, financována z evropských zdrojů.

Základní přímá platba

Jde o prostředky, které zůstaly k dispozici z celkové obálky přímých plateb určené pro ČZ, po odpočtu obálek použitých na výše uvedené povinné složky (viz písm. A, C, D) a dobrovolné složky přímých plateb (viz písm. B, E).

— Toto schéma bude podléhat pravidlům kontroly podmíněnosti (cross-compliance, hlavně respektování některých pravidel spojených s ochranou životního prostředí, pohodou zvířat a dalších) tak, jak je tomu i v současné době při platbách SAPS i přes to, že zatím neexistují jistá zjednodušení současných požadavků. Bude poskytována pouze aktivním zemědělcům. Pro výplatu

bude aplikován systém platby na farmu jako v EU 15, tj. podle přidělených platebních nároků, s ponecháním 3% národní rezervy. Zemědělci budou platební nároky aktivovat a podle výše aktivovaných hektarů se následně vypočte i výše platby na 1 ha z. p. Žádosti budou podávat do 15. 5. 2014, do aktivovaných ploch by měly být zařazeny hektary na které byly pobírány platby SPS nebo SAPS v r. 2011, (v ČR SAPS). Oprávněnou plochou pro poskytnutí přímých plateb bude každá plocha která je dnes využívána převážně k zemědělské činnosti nebo byla oprávněná k platbě SPS nebo SAPS v roce 2008, ale dnes není využívána k převážně zemědělské činnosti z titulu omezujících podmínek Natura 2000, směrnic ES k ochraně volně žijících druhů, ptactva, vodní směrnice nebo jde o zemědělskou půdu zalesněnou v rámci titulů HRDP či PRV nebo jde o plochy pod závazky agroenvironmentálních opatření. Platební nároky budou podle návrhu přecházet při převodu nájmu či prodeji na nového nájemce či vlastníka. Výše základní přímé platby bude také záviset na tom, které dobrovolné platby z výše uvedených (LFA, spojené podpory s produkcí), budou v ČR poskytovány a jaká výše prostředků z celkové obálky na přímé platby bude využita na vykrytí schémat plateb pro malé nebo mladé, začínající farmáře. Podmínkou vyplacení základní přímé platby bude i splnění kritérií pro ozelenění (viz. písm. A).

Pro ČR lze odhadnout výši základní přímé platby na částku cca 130–135 EUR/ha z. p., při započtení všech výše uvedených platebních schémat, využitelných v rámci přímých plateb.

3. Další podmínky pro přímé platby:

Přesuny fondů mezi oběma pilíři: členským státům EU bude umožněno přesunout až 10% sumy ze svojí národní obálky určené pro přímé platby (1. Pilíř) do obálky určené na rozvoj venkova (2. Pilíř). Naopak členské státy, které dostávají méně, než 90% průměru přímých plateb EU, nyní mohou přesunout až 5% z obálky určené na rozvoj venkova do svých národních obálek učených na výdaje v 1. pilíři. Převod prostředků z 1. Pilíře do 2. Pilíře znamená, že odliv přímých plateb není kompenzován investičními podporami do zemědělství a více než třetina takto přesunutých prostředků skončí v opatřeních mimo zemědělství – v opatřeních pro venkov, kde nebudou mít významnou váhu. Převod prostředků z 1. Pilíře do 2. Pilíře bude mít také negativní vliv na přidanou hodnotu v zemědělství a produkci, naopak povzbuzení v oblasti rozvoje venkova bude zanedbatelné.

V současných návrzích se připouští obousměrný přesun mezi Pilíři až do výše 15%.

Kontrola podmíněnosti: význam všech plateb z národní obálky přímých plateb bude pokračovat a bude propojen s ohledem na základní požadavky spojené s ochranou ŽP, péčí a pohodou zvířat a plněním živočišných a rostlinných standardů. Navíc je proklamováno, že došlo ke snížení a zjednodušení počtu povinných požadavků na hospodaření (SMRs) – základních nařízení z 18 na 13. Počet pravidel, které se týkají dodržování dobrých zemědělských a environmentálních podmínek – GAEC se navrhuje snížit z 15 na 8 – navrhuje se zrušení podmínek, které nejsou pro farmáře relevantní.

Naopak je však navrženo, že nařízení „O ochraně vod“ a nařízení o „Trvale udržitelném používání pesticidů“, budou součástí a budou zapracována do pravidel cross-compliance, jakmile se ukáže, že byly správně použity všemi ČZ a byly jasně stanoveny povinnosti zemědělců. To vše, podle našeho názoru, povede k dalšímu zvýšení administrativní náročnosti a zatížení jak zemědělců, tak administrátorů.

Zastropování (capping): celková suma podpory jednotlivého zemědělce, kterou může obdržet v rámci základního platebního programu, tj. suma všech přímých plateb podniku uvedených výše, mimo plateb za ozelenění a schématu pro malé zemědělce, bude podléhat degeneraci a krácení. Celková výše bude omezena sumou 300 000 EUR ročně a platby budou sníženy o 70% pro sumy v rozmezí od 250 000–300 000 EUR; o 40% pro sumy od 200 000 do 250 000 a o 20% u částek v rozpětí 150 000–200 000 EUR. Aby bylo možno vzít v úvahu faktor zaměstnanosti, může podnik, (subjekt), podle platného návrhu, odpočítat mzdové náklady vykázané v předchozím roce (včetně povinných odvodů daní a zdravotního a sociálního pojištění), a to před uplatněním snížení. U progresivní varianty, v případě vypočteného nároku na přímé platby podniku ve výši 300 000 EUR a více, po odpočtu mzdových nákladů, je faktický strop přímých plateb na podnik 235 000 EUR.

Největší negativní dopady v ČR budou u velkých podniků s extenzivními chovy paseného dobytka a nízkým počtem zaměstnanců a nízkými mzdovými náklady. Lze odhadnout, že pokud bude podnik pobírat pouze základní platbu, pak se ho krácení nedotkne při osobních nákladech cca 350 000 Kč/pracovníka podle výměry podniku při více nežli 1 přepočtených pracovníků (AWU) na 100 ha. U podniků s chovem přežvýkavců při zohlednění plateb spojených s produkcí za skot při zatížení dojnými a masnými kravami, případně ovcemi a kozami do 0,6 VDJ uvedených přežvýkavců na hektar zemědělské půdy a při zohlednění platby za znevýhodněné podmínky (ve výši cca 22–25 EUR/ha) se jedná o cca 1,5 přepočtených pracovníků na 100 ha.

Podle údajů FADN velmi velké podniky v ČR při zaměření jen na rostlinnou výrobu mají cca 3,2 přepočteného pracovníka na 100 ha, u podniků na produkci mléka nebo chov skotu se jedná o 4,4 přepočteného pracovníka na 100 ha a u smíšené výroby se jedná o 3,7 přepočteného pracovníka na 100 ha.

Fondy takto „ušetřené“ v rámci tohoto mechanismu, zůstanou v dotyčné ČZ a budou přesunuty do obálky určené pro rozvoj venkova, kde budou využity na inovace a investice zemědělců a na práci operačních skupin v rámci programu Evropského inovačního partnerství. Dopad na ČR lze odhadnout ve výši krácení celkové obálky přímých plateb (890,9 mil. EUR) o cca 1,8-2 mil. EUR. Současné návrhy připouštějí i možnost dobrovolného zastropování, které by si mohl stanovit sám členský stát.

Aktivní zemědělec: s cílem odstranit veškeré právní nejistoty a nepřesnosti, EK více konkretizovala tento pojem. Jde o to vyloučit platby pro takové příjemce, kteří nemají žádné skutečné, nebo hmatatelné zemědělské aktivity; pro ně tato definice určuje, že přímé platby nebudou přiznány žadatelům, jejichž přímé platby získané v rámci SZP jsou nižší než 5 % výše jejich celkových příjmů z nezemědělských aktivit, nebo jejich zemědělské pozemky jsou z valné většiny již ze samotné přírodní povahy vhodné pro sečení, nebo kultivaci a tyto subjekty zde nevyvíjejí minimální aktivitu požadovanou danou ČZ. Pro tuto podmínku byla uplatněna derogace pro zemědělce, kteří dostali méně než 5.000 EUR ve formě přímých plateb v předchozím roce.

Oprávněné hektary: předpokládaná pravidla s platností od roku 2014 budou jako nový referenční rok pro pozemky, ale bude zde návaznost a propojení mezi příjemci přímých plateb a jeho systémem z roku 2011 a roku 2008 (viz vysvětlení písm. F) důvodem je zabránit spekulacím.

Mechanismy řízení trhu (PŮVODNÍ NÁVRHY KOMISE)

Toto nařízení obsahuje všechny základní prvky jednotné společné organizace trhů. Stanovení cen, dávek, podpor a množství omezení je v některých případech s těmito základními prvky neoddělitelně spjato.

Nařízení se vztahuje na všechny zemědělské produkty uvedené v příloze I Smlouvy, aby se zajistila existence společné organizace trhů se všemi těmito produkty. Obecně lze návrh charakterizovat jako liberální, s omezováním intervenčních cen a objemů.

Definovány jsou marketingové roky pro jednotlivé komodity:

- 1. 5.–31. 3. pro sušená krmiva
- 1. 7.–30. 6. pro obiloviny, osiva, len, konopí, mléko, mléčné produkty
- 1. 10.–30. 9. pro sektor cukru

Definovány jsou referenční ceny:

- obiloviny 101,31 EUR/t
- bílý cukr 404,4 EUR/t, surový cukr 335,2 EUR/t, máslo 246,39 EUR/100 kg
- sušené odstředěné mléko 169,80 EUR/100 kg
- vepřové maso 1509,39 EUR/t JUT

Stávající systém **veřejných intervencí a soukromé skladovací pomoci** prokázal svoji oprávněnost jako záchranný mechanismus, který pomáhá producentům překlenout těžká období na trhu, například v čase potravinové krize. Ovšem tento mechanismus byl revidován tak, aby byl více efektivní a odpovídal více aktuálním potřebám. Definovány jsou podpory pro soukromé skladování pro bílý cukr, lněné vlákno, čerstvé nebo chlazené hovězí maso, máslo a SOM, vepřové, skopové a kozí maso.

V návrhu je zavedena **nová bezpečnostní doložka** pro všechny sektory tak, aby bylo EK umožněno přijmout nouzová opatření v okamžiku vzniku **velkých tržních výkyvů** – tedy taková opatření, která byla uvedena v praxi v souvislosti s krizí e-coli. Tyto nástroje budou hrazeny z Krizových rezerv a v rámci Víceleté finanční perspektivy.

V souvislosti s ukončením režimu mléčných kvót a výsadbových viničných práv, hledá EK cestu jak ukončit poslední kvótový režim – cukr. **Systém cukerných kvót** by měl podle návrhu vypršet dne 30. 9. 2015. Vzhledem k tomu, že většina rozvojových zemí preferuje neomezený bezcelní přístup na trh EU, ale vývozy z EU jsou omezeny pravidly WTO (po dobu trvání kvót) je ukončení systému kvót podle návrhu jedinou cestou, jak dát tomuto výrobnímu sektoru dlouhodobou perspektivu – zejména v kontextu s očekávaným zlepšením produktivity, které se očekává. Pro období po skončení cukerné kvóty se stane bílý cukr oprávněnou položkou pro soukromé sklady a pomoc a standardním opatřením pro stanovení a ošetření vztahů mezi cukrovary a pěstiteli. K zajištění spravedlivé vyváženosti práv a povinností cukrovarnických podniků a pěstitelů cukrové řepy budou po ukončení systému kvót třeba specifické nástroje. upravující dohody mezi nimi. V současné době probíhá diskuse o možném prodloužení cukerných kvót.

Programy **Ovoce do škol a Mléko do škol** se navrhuje prodloužit. Text návrhu také odráží již **existující návrhy z prosince 2010**, které se týkaly mléka a mléčných výrobků – (povinné uzavření kontraktačních vztahů v písemné formě a posílení vyjednávací pozice v rámci potravinového řetězce) a návrhy týkající se **kvalitativních tržních standardů** – včetně koncepce „místo farmaření“. Vzhledem k potřebě stanovit v odvětví mléka a mléčných výrobků vhodné minimální požadavky pro tyto smlouvy a zajistit řádné fungování vnitřního trhu a společné organizace trhu by se však měly na úrovni Unie stanovit určité základní podmínky pro používání těchto smluv.

S cílem zlepšit vyjednávací pozici zemědělců v rámci potravinového řetězce, hledá EK možnost, jak lépe organizovat tento sektor. Pravidla vztahující se na uznávání **sdružení výrobců a meziodvětvových organizací** jsou nyní rozšířena na všechny výrobní sektory s další možností založit sdružení výrobců v rámci fondů rozvoje venkova. V zájmu zjednodušení, bylo zrušeno několik programů (např. podpora při zapracování sušeného mléka do krmiva pro zvířata, spojené platby na podporu produkce bource morušového).

Jedním z opatření způsobilých pro vnitrostátní programy podpory by měla být propagace vín Unie a jejich uvádění na trh ve třetích zemích. Nadále by se měla financovat restrukturalizace a přeměna vinic, protože mají pozitivní strukturální dopady na odvětví vína. Podpora by měla být dostupná rovněž pro investice v odvětví vína, které směřují ke zlepšení hospodářské výkonnosti podniků jako takových. Podpora pro destilaci vedlejších produktů by měla představovat opatření dostupné pro členské státy, které chtějí tento nástroj použít k zajištění jakosti vína a zároveň chránit životní prostředí.

Jako další obecná opatření jsou navrženy: podpory exportu, marketingu ve třetích zemích, systémy značení kvality a místa původu, ochrana značení místa původu, ochrana tradičního označení.

Exportní dotace jsou uvažovány pro např. pro obiloviny, cukr, hovězí a telecí maso včetně exportu živých zvířat, mléko a mléčné produkty, vepřové maso, vejce, drůbeží maso.

Dále jsou navrhována administrativní opatření pro jednotlivé komodity např. písemné smlouvy o pěstování cukrovky a jejich evidence, registr vinic, smlouvy pro produkci a dodávky v sektoru mléka, podpora sdružování producentů, licence v oblasti importu a exportu, dovozní cla a tarifní kvóty.

Rozvoj venkova

Politika rozvoje venkova by měla doprovázet a doplňovat přímé platby a tržní opatření SZP, a přispívat tak k dosahování cílů této politiky stanovených ve Smlouvě o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva“).

Evropský zemědělský fond rozvoje venkova – EAFRD, je přizpůsoben novému, Společnému strategickému rámci, který také bude využit pro Evropský fond rozvoje regionů – ERDF, Evropský sociální fond – ESF, Kohezní fond – CF a pro Evropský mořský a rybolovný fond – EMFF, obsahem je naplnění tří cílů programu Strategie Evropa 2020:

- zvýšení konkurenceschopnosti zemědělství
- udržitelné řízení přírodních zdrojů
- vyvážený rozvoj venkovských oblastí

Tak, jako tomu je v ostatních fondech, je i zde nutno zabezpečit jasné propojení společných tematických cílů, které mají být řešeny klíčovými akcemi jednotlivých fondů, s výstupy a cíly určenými v programech rozvoje venkova pro 6 priorit uvedených níže. Asi 5% fondu EAFRD bude vráceno (zadrženo) zpět a zmrazeno v tzv. „výkonové rezervě“. Možnost využít této rezervy bude a tudíž bude využita jen v případě, že dojde k pokroku v naplňování stanovených cílů v polovině programovacího období 2014–2020. Dalším novým prvkem je „kondicionalita“ tj. podmíněnost výplaty peněžních prostředků zavedením strategického, regulačního a institucionálního rámce, který bude garancí efektivního využívání finančních zdrojů EU.

Základní myšlenka současného, úspěšného fungování koncepce rozvoje venkova a koncept víceletých programů, tak, jak jsou stanoveny pro období 2007–2013 a spolu financovány ČZ (nebo regiony) zůstane zachována. Ale, namísto tří os spojených s ekonomickými, sociálními a environmentálními tématy, spolu s požadavky na minimální výdaje v rámci každé osy a osou IV Leader, bude mít nové programovací období dáno 6 priorit. ČZ jsou stále požadovány, aby zachovaly 25% obsahu národní obálky určené pro rozvoj venkova na programy související s údržbou krajiny a bojem proti klimatickým změnám. Dalších nejméně 5% celkového příspěvku z EZFRV na program rozvoje venkova je povinně vyhrazeno pro iniciativu Leader.

Šest priorit je následujících:

- Posílení předávání informací a inovací, (podpora lidských zdrojů, inovací, znalostí a vztahů mezi zemědělstvím, lesnictvím, výzkumem a vývojem)
- Stimulování konkurenceschopnosti, (restrukturalizace farem, zejména s nízkým podílem tržní produkce, orientace na trh, podpora generační výměny)
- Podpora a promoce organizací působících v potravinovém řetězci a řízení rizik,
- Obnovení, ochrana a stimulace ekosystémů,
- Promoce efektivity využívání zdrojů, přechod na nízko uhlíkovou ekonomiku,
- Promoce sociálního začleňování, omezení chudoby a podpora ekonomického rozvoje venkovských oblastí.

Aby bylo možno naplnit kvantitativní kritéria stojící proti prioritám (a vzít v úvahu vlastní specifické potřeby), musí ČZ/regiony ve svých programech RV navrhnout kombinace nástrojů, nabídnuté z „menu“ hlavních priorit.

V rozpočtových pojmech zde bude pouze malá změna týkající se rozdělování národních obálek rozvoje venkova, ta je z důvodu, aby bylo možno vzít v úvahu více objektivní kritéria, která budou stanovena EK v rámci jejich kompetencí později. V nejméně rozvinutých oblastech, v odlehlých oblastech a na Egejských ostrovech, bude výše finanční spoluúčasti EU 85 % (bude platit i pro ČR, s výjimkou Prahy), 50 % pak v ostatních regionech – to se bude týkat většiny plateb. Ovšem míra může být vyšší v případě přenosu informací a znalostí, inovací, spolupráce – kooperace, při zakládání sdružení výrobců, při zřizování grantů pro mladé farmáře a v rámci projektů LEADER, kde míra financování z evropských zdrojů může dosahovat až 100 %.

V novém období, budou mít také členské země možnost navrhnout podprogramy s vyšší mírou podpory, které jsou zaměřeny na mladé zemědělce, drobné zemědělce, na horské oblasti a na dodávky v rámci potravinového řetězce. Celkem je navrženo 26 oblastí – opatření.

Některé klíčové programy navržené v rámci rozvoje venkova:

- **Inovace:** toto klíčové téma (které je ještě více specifikováno v rámci Evropského inovačního partnerství pro posílení zemědělské produktivity a udržitelnosti) bude předloženo ve formě různých nástrojů rozvoje venkova, jako je „znalostní transfer“ a „kooperace“; je zaměřeno na podporu zdrojů efektivity, produktivity a snižování emisí, na rozvoj, který je přátelský ke klimatu a utužuje vývoj zemědělství, lesnictví a venkovských oblastí. Tohoto cíle by mělo být dosaženo pomocí vyšší míry spolupráce mezi zemědělskou výrobou a výzkumem cílem urychlení technologických transferů a jejich uplatnění v zemědělské výrobní praxi.
- **Znalosti – „na znalostech založené zemědělství“:** posiluje nástroje zemědělského poradenského a vzdělávacího systému a služeb (také je spojeno se zmírňováním a přizpůsobením se klimatickým změnám, environmentálním výzvám a příležitostem a s ekonomickým rozvojem, tréninkem a školením). Podpora je určena malým a středním podnikům.
- **Restrukturalizace/investice/modernizace:** granty pro tyto oblasti zůstávají dostupné i nadále. Přitom ČR musí vymezit velikostní omezení podniků, pro které budou podpory určeny. Základní výše podpory je navržena 50 %.
- **Mladí farmáři:** zde bude zavedena kombinace nástrojů zahrnující granty určené na zahájení a na „nastartování“ činnosti (do výše 70 000 EUR), na školení a poradenský servis.
- **Drobní zemědělci:** pomoc při zahájení podnikatelské-obchodní činnosti až do výše 15 000 EUR na jednu malou farmu.
- **Podpora seskupení producentů**
- **Balíček nástrojů řízení rizik:** pojištění a vzájemně podpůrné fondy – pro pojištění plodin (úrody) a pojištění proti vlivu počasí, proti nákazám zvířat, také možnosti spojené se stabilizací příjmů (ty by mohly umožnit vyplácet kompenzace až do výše 70 % kompenzace ztrát) ze vzájemně působících podpůrných fondů v případě poklesu příjmu o 30 %; na každé 1 EUR zemědělcem vložené, by fondy RV umožnily zajistit dodatečných 0,65 EUR.
- **Agro-environmentální-klimatické platby:** vyšší míra flexibility v kontraktech, společné kontrakty propojené s odpovídajícím tréninkem/informacemi.
- Zalesňování a zakládání lesů, investice do lesních oblastí, zpracování dřeva a nákupu nových technologií, zlepšování životaschopnosti lesů, prevence před katastrofami.
- **Ekologické zemědělství:** nově, oddělené opatření z původního souboru agroenvironmentálních opatření pro vyšší míru zviditelnění.
- **Oblasti čelící přírodnímu znevýhodnění a dalším specifickým těžkostem:** nová delimitace pro oblasti s přírodním znevýhodněním dnes definovaných jako LFA – O založená na 8. Biofyzikálních kritériích; ČR si uchovají pružnost vyčlenění-definování až 10 % zemědělské půdy jako plochy se specifickými zábranami dnes definovaných jako LFA – S, s cílem ochrany, nebo zlepšení životního prostředí.
- **Horské oblasti:** pro horské oblasti a oblasti se sklonem svahu vyšším, než 62 stupňů, bude stanovena podpora ve výši až 300 EUR/ha (navýšení z 250 EUR/ha)
- **Degresivita plateb LFA:** návrh zatím blíže neurčuje podmínky krácením celkové výše plateb v LFA, v každém případě jakékoliv krácení bude mít negativní dopady na hospodaření větších podniků v méně příznivých oblastech.
- **Platby NATURA 2000** (max. 500 EUR/ha/rok po dobu nejvýše 5 let pak se sazba snižuje)
- **Welfare zvířat**
- **Kooperace:** rozšíření možností jak podporovat technologickou, environmentální a obchodní spolupráci (tedy pilotní projekty, společné programy na ochranu ŽP, krytí dodávek v potravinovém řetězci, rozvoj místních trhů).
- **Základní služby a obnova vesnic:** Investice do široce pojaté infrastruktury a rozšíření obnovitelných zdrojů energie nad místní úroveň; ve větším měřítku.
- **LEADER:** balíček „startovních“ nástrojů sloužící k ustanovení a založení LEADER skupin a jejich strategie; podpora flexibility pro kombinaci s dalšími fondy v místních oblastech-společně město – venkov. Navíc: LEADER je nyní využíván jako společný přístup pro vývoj vedení komunit pomocí všech fondů (CSF, EFRE, ESF, Cohesion, EMFF, EAFRD).

DALŠÍ NOVÉ PRVKY REFORMY SZP

Monitoring vyhodnocování SZP: EK představí a bude publikovat hodnotící zprávu na konci roku 2017 a potom každé 4 roky poté – zpráva zahrne dopady SZP na tři hlavní priority – trvalou a stálou produkci potravin, trvale udržitelné řízení přírodních zdrojů a vyrovnanost jednotlivých regionů-teritorií.

Zjednodušení kontrol: požadavky na kontroly v regionech, kde předešlé kontroly ukázaly dobré výsledky, se sníží; tedy tam, kde jsou respektována pravidla. Na druhé straně bude četnost kontrol zvýšena v regionech, kde byly zjištěny nedostatky.

Do konce roku budou odděleně předloženy **návry** v souvislosti s programem **Pomoc v nouzi** (pro období po roce 2013) a také návrhy, které zajistí **plnou transparentnost** v oblasti přímých plateb v rámci SZP a dalších podpor zde zahrnutých. Bude vzat v úvahu výnos soudu z října 2010, ve kterém se praví, že existující pravidla nerespektují **ochranu osobních dat fyzických osob**.

Nejdůležitější požadavky k návrhu SZP zpracované na základě prostudování legislativních návrhů SZP ze dne 12. 10. 2011

1. PŘÍMÉ PLATBY

Zastropování

V současnou chvíli není nabízen zastánci zastropování přesvědčivý argument v jeho prospěch. Jako nedostatečný vnímáme i ten, dle kterého bez zastropování dojde ke snížení rozpočtu na SZP. Mj. i proto, že i při zakotvení zastropování není zaručeno, že v dalším procesu nedojde ke snížení rozpočtu a tudíž české farmy mohou teoreticky být postiženy dvakrát. Připomeňme rovněž odmítavé stanovisko kancléřky Merkelové, premiérky země, která nejvíce přispívá do rozpočtu EU. SRN by asi snížení rozpočtu ocenila, ale zastropování Merkelová označuje za akt hostility. Pro odmítnutí zastropování existují mj. tyto důvody:

- Přímé platby pro velké zemědělské podniky jsou zcela legitimní. Aktivně hospodaří v zemědělství, splňují pravidla GAEC a křížové kontroly stejně, jako ostatní podniky, a tím zcela naplňují podmínky pro vyplácení přímých plateb. Proto požadujeme zachování odpovídající obálky na PP.
- Velikost zemědělských podniků v jednotlivých členských státech EU je zejména dána historickým vývojem a není ovlivněna vůlí samotných zemědělských podniků. Proto by zastropování ve skutečnosti znamenalo diskriminaci větších podniků a jednoznačně nerovný přístup k podnikání v rámci EU. S ohledem na fakt, že v některých členských státech, v důsledku specifického historického vývoje, velké zemědělské podniky převažují, kromě nerovných podmínek k podnikání a diskriminace zemědělských podniků by zastropování přímých plateb vedlo k diskriminaci některých členských států.
- Zavedení zastropování by vedlo k tolik nežádoucí vyšší administrativní zátěži SZP a celkově by to snižovalo konkurenceschopnost evropského zemědělství.
- Diskriminaci velkých podniků zastropováním by došlo k snížení jejich přirozeného potenciálu pro tvorbu pracovních míst na venkově a na inovaci oboru zemědělství a oborů navazujících.
- Je třeba připomenout, že nově přistoupivší země byly ovlivněny Berlínskou deklarací 1999 a nemohly aspirovat na plné přímé platby. Byly, jak na pracovní, tak i politické úrovni, dány přísliby, že diskriminace bude při jednání o nové SZP odstraněna a jiná nebude zavedena. Současný návrh tyto přísliby nerespektuje.
- Při posledních konzultacích v EK vyplynulo, že část její administrativy rozhodně není přesvědčena o tom, že návrh na zastropování projde. Ostatně, již v minulých „reformách“ se EK o zastropování pokoušela, avšak neúspěšně.

Pokud se to nepodaří, tak je důležité, aby zastropování obsahovalo tyto parametry:

- Umožnit přičítat ke stropu veškeré osobní náklady předchozího roku všech zaměstnanců zaměstnaných v daném podniku v zemědělské výrobě – takto je to v návrhu a je zásadní, aby toto nebylo nijak omezeno!
- Neaplikovat v oblasti zastropování propojenost jednotlivých podniků, která se řeší na základě směrnice, stanovující malé a střední podniky. To by zásadním způsobem poškodilo české zemědělství. Zastropování by mělo směřovat na daný samostatný podnik (IČO)

OZELENĚNÍ

- Z navržených parametrů ozelenění zásadně nesouhlasíme s povinností, aby 7% zemědělské půdy daného podniku muselo být zařazeno mimo produkci. To je zásadně proti současné situaci v EU, kdy se zvyšuje požadavek na zajištění dostatku kvalitních potravin pro obyvatele EU a navíc je závazek dosažení 20% energie z obnovitelných zdrojů do roku 2020, kde hraje produktivní zemědělská půda nezastupitelnou roli. Protiargument k tomuto požadavku zelených organizací je, že pokud by byl naplněn, tak nebude v žádném případě naplněn jejich zásadní požadavek na obnovitelné zdroje energie a budou se stavět jaderné a uhelné elektrárny.
- Požadujeme dobrovolný systém ozelenění – to znamená, aby když se zemědělec rozhodne neplnit podmínky ozelenění, tak aby nedostal pouze část PP za ozelenění a základní sazbu přímé platby, aby dostal v plné míře
- Požadujeme, aby veškeré prostředky z nečerpané části přímých plateb na ozelenění, byly převedeny v rámci členské země do programu rozvoje venkova obdobně, jak je navrženo u zastropování
- Jasně definovat pojem co přesně znamená plodina při střídání plodin – dořešit střídání plodin u trvalých kultur.
- Zásadně odmítáme možnost doplácet další peníze na ozelenění z národních rozpočtů, mimo rámec SZP. To by způsobilo další rozdíly a nerovné podmínky na společném trhu.
- Zohlednit podíl TTP výměry podniku jako plnění % výměry podniku vyčleněné pro ekologické účely

COUPOVANÉ PLATBY NA CITLIVÉ KOMODITY SPOJENÉ S PRODUKČÍ

Vítáme možnost těchto couplovaných plateb, které pomáhají udržet citlivé komodity, které zásadním způsobem udržují rovnováhu celé zemědělské soustavy a zaměstnanost na venkově. Jde především o živočišnou výrobu a komodity rostlinné výroby náročné na práci.

- Požadujeme o přiřazení mezi citlivé komodity především chov prasat a případně chov drůbeže, kde na základě čísel ne jednoho členského státu lze prokázat, že jde skutečně o citlivé komodity, které mají dlouhodobé problémy a zásadním způsobem ovlivňují stabilitu zemědělství a zaměstnanost na venkově. Například před vstupem do EU bylo v ČR přes 300 tis. prasníc a v současné době jich není ani 100 tis. Nejlepší variantou je flexibilita vymezená v rámci každého členského státu.
- Zásadně nesouhlasíme s rozdílnou procentní hodnotou možné podpory couplovanými platbami v jednotlivých členských státech (5 až 15 %), jak je uvedeno v návrhu a požadujeme jednotnou hranici minimálně na úrovni 12% a ideálně na 15%.
- Požadujeme zpracování jednotné hranice možné podpory citlivých komodit z národních, regionálních a dalších zdrojů mimo SZP. To zásadním způsobem v současné době ovlivňuje podnikání na společném trhu EU.
- Požadujeme, aby nebylo platbami spojenými s produkcí zakázáno navyšování produkce členské země v porovnání s rokem 2013, to by pro ČR bylo významně nevýhodné, ale toto podmínku zcela zrušit, nebo porovnávat s naším vstupem do EU.
- Požadujeme samostatně řešit systém platby na cukrovku – nemůže být součástí navržených plateb spojených s produkcí, protože by cukrovka vyčerpala významnou část prostředků, požadujeme prodloužení cukerných kvót do r. 2020.

PLATEBNÍ NÁROKY NA PŘÍMÉ PLATBY

U platebních nároků je navrženo zbytečné blokování prostředků 3% rezervou – toto lze řešit přesunem od prodávajícího přes rezervu na kupujícího ve stejném množství – protože hektary zemědělské půdy se nemění, takže 3% blokování není třeba

OSTATNÍ NÁVRHY V PRVNÍM PILÍŘI

- Nesouhlasíme s definicí, kdy je aktivní zemědělec definován kritériem, kdy jeho 5% všech příjmů z nezemědělské činnosti musí být nižší než částka přijatá v příslušném roce z přímých plateb. To je problém u některých typů podniků, kde dostávají nízké přímé platby – například u chovu prasat. Požadujeme zavést definici aktivního zemědělce poměrem tržeb ze zemědělské prvovýroby k celkovým tržbám na dané IČO, které žádá o dotaci na úrovni 10%.
- Požadujeme udržení dobrovolnosti převodu 5% obálky PP na LFA pro členskou zemi a v rámci ČR doporučujeme toto neaplikovat

Souhlasíme s navrženou zvýšenou platbou pro mladé zemědělce, ale nesouhlasíme s minimálním % z celkových plateb. To by způsobilo v některých členských zemích nečerpání prostředků, protože by nemělo tolik mladých zemědělců – to by byl i případ ČR. Požadujeme stanovení prostředků pro mladé zemědělce, až po podání žádostí.

Druhý pilíř – program rozvoje venkova

FINANČNÍ OBÁLKA PRO ČLENSKÉ STÁTY

Zatím nebyl na rozdíl od prvního pilíře zveřejněn návrh obálky pro jednotlivé členské státy. Vzhledem k navržené velmi pomalému snižování rozdílů úrovně přímých plateb v I. pilíři požadujeme adekvátní náhradu ve vyšší finanční obálce v programu venkova z důvodů vyrovnání nízké úrovně aktiv na hektar či vysokého zatížení vlastního kapitálu cizími zdroji.

OMEZENÍ PRO VELKÉ PODNIKY

Zásadně odmítáme omezení pro velké podniky v opatřeních PRV. Není možné v případě významného omezení formou zastropování v I. pilíři ještě dále omezovat velké podniky i v programu venkova v rámci celého potravinářského řetězce. Zásadně odmítáme degressivitu plateb LFA, která také znevýhodňuje podniky v ČR

SPOLEČNÝ STRATEGICKÝ RÁMEC

- V rámci tohoto nového mechanismu požadujeme zajistit, jasnou úlohu ministerstva zemědělství při tvorbě programu, aby nedocházelo k výraznému odlivu PRV od zemědělství.
- Jasně stanovit, jakou část investic na venkově má pokrýt PRV a co budou financovat ostatní operační programy, aby nedocházelo k překrývání podpor. Investice v oblasti infrastruktury venkova (ČOV,...) přesunout do jiných fondů.

OSTATNÍ K PRV

- Nesouhlasíme s navrženou výkonnostní rezervou v rámci PRV
- Požadujeme umožnění zálohových plateb na investiční projekty v rámci PRV

Závěry k diskusi

- V materiálu se vychází z původních návrhů Evropské komise. Návrhy, které jsou a ještě budou podrobeny další diskusi v průběhu r. 2013 na úrovni Evropské komise, Evropského parlamentu, Rady ministrů, budou diskutovány i na národních úrovních a zcela

---

jistě nejsou konečné. Lze očekávat jejich schválení, v lepším případě, v průběhu 2. pol. r. 2013, když ne později. V každém případě návrhy ukazují základní směry, kterými se bude SZP ubírat v dalším období 2015–2020.

Lze předpokládat možné vnitřní změny, ne však změny základní koncepce.

- návrhy Komise byly podrobeny tvrdé kritice ze strany všech členských zemí (více než 2 tisíce pozměňovacích návrhů a připomínek)
- rozvoj venkova v rámci Pilíře 2 musí stanovit národní priority a zpracovat národní plán, není však dosud stanoven konečný objem přidělených finančních prostředků pro jednotlivé ČZ!
- lze očekávat tlak na přerozdělování finančních zdrojů v rámci 1. Pilíře mezi oblastmi produkčními a méně příznivými a podniky s intenzivním zemědělstvím a extenzivní výrobou.
- lze očekávat tlak na přerozdělování finančních zdrojů v rámci 2. Pilíře mezi zemědělskými aktivitami a aktivitami na rozvoj venkova. Zde je nutné aktivně spolupracovat s ostatními evropskými fondy a EZFRV považovat pouze jako doplněk v oblasti vytváření pracovních míst na venkově.
- nová SZP není nová, jde o kosmetické úpravy vedoucí zejména v oblasti přímých plateb k dalšímu zvyšování byrokracie, administrativního zatížení, pokračuje v nespravedlivém rozdělování přímých plateb, založeném na historickém principu, který i do budoucna zvýhodňuje staré země EU-15, jed diskriminační vůči velkým podnikům (capping, degresivita plateb LFA, podpora malých a středních podniků v rámci priorit rozvoje venkova)
- z pohledu globální konkurenceschopnosti evropských zemědělců snižuje návrh jejich potenciál v rámci soutěže na světových trzích dalšími více náklady, které bude muset vynaložit ve prospěch ochranných opatření z pohledu environmentálních a klimatických výzev
- vítězem návrhů se stává malý, mladý, zelený bojovník s klimatickými výzvami

Zpracoval: Ing. Martin Fantyš

Materiál byl zpracován z podkladů návrhů legislativního rámce pro Společnou zemědělskou politiku předloženého Evropskou komisí, podkladů COPA-COGECA, podkladů ÚZEI, podkladů MZe, podkladů Konsorcia zemědělských nevládních organizací a vlastních analýz zpracovaných AK ČR.

**Materiál zpracoval Ústřední bramborářský svaz ČR na základě dat a informací
následujících institucí:**

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD

AGRÁRNÍ KOMORA ČR

AMI

EUROSTAT

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR

VÝZKUMNÝ ÚSTAV BRAMBORÁŘSKÝ V HAVLÍČKOVĚ BRODĚ

ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ

ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÉ EKONOMIKY A INFORMACÍ

ČESKÝ ŠKROBÁRENSKÝ SVAZ

ÚSTŘEDNÍ BRAMBORÁŘSKÝ SVAZ ČR

ZPRACOVALI: ING. JOSEF KRÁLÍČEK, ING. MILOSLAV CHLAN

ÚSTŘEDNÍ BRAMBORÁŘSKÝ SVAZ ČR, DOBROVSKÉHO 2366, 580 01 HAVLÍČKŮV BROD

Tel., fax: 569 426 314, ubscr@hbnet.cz, www.ubscr.cz